

Palmoplantaarinen pustuloosi

PPP opas



Palmoplantaarinen pustuloosi, PPP, on rakkuloiva kämmenten ja jalkapohjien ihosairaus. Yleisin sairastumisikä on 30–50 ikävuoden vaiheilla, vaikka poikkeuksiakin on. PPP on yleisempi naisilla kuin miehillä. Lapsilla sairaus on harvinainen. Suomessa arvioidaan olevan 1000–3000 PPP-potilasta.

Palmoplantaarinen pustuloosi ei ole psoriasiksen muoto. Useissa eri tutkimuksissa on kuitenkin todettu, että noin 7–30 %:lla PPP-potilaista on myös psoriasis. PPP:n syytä ei tiedetä. Sen perinnöllisyyttä ei ole osoitettu tutkimuksissa.

TAUDINKUVA

Palmoplantaarisen pustuloosin suomenkielinen nimi on latinankielistä alkuperää: *palm* viittaa kämmeniin, *plantar* jalkapohjiin ja *pustulosis* merkitsee märkärakkulaisista. Kuten sairauden nimi kertoo ihomuutokset sijaitsevat kämmenissä ja jalkapohjissa. Joissain tapauksissa oireita esiintyy myös varpaissa ja sormissa. Tyypilliset ihomuutokset ovat punoittavat ja joskus hilseilevät ihoalueet, joissa on tuoreita keltaisia märkärakkuloita (pustuleita) ja kirkkaita nesterakkuloita sekä jäänteitä rakkuloista, vanhenevia ruskeita pustuleita.

PPP:n oireiden kulku on aalto-omaista: paremmat ja vaikeammat jaksot vuorottelevat. Vaikeampana aikana iholle syntyy keltaisia märkärakkuloita. Tällöin ihoalueet saattavat kutista, kuumottaa ja aristaa. Joskus oireisiin kuuluu



Kuvan käsissä on nähtävissä keltaisia tuoreita rakkuloita, kirkkaita rakkuloita sekä jo kuivuneita ruskeita pustuleita. (Kuva: Raimo Suhonen)

myös kipu. Märkärakkulat ovat steriilejä eikä tauti tartu. Paraneemisjaksojen aikana oireet saattavat olla hyvin lieviä ja märkärakkuloiden esiintyminen vähäistä tai ne voivat hävitä kokonaan.

Laajimmillaan oireet voivat kattaa koko kämmenen tai jalkapohjan alueen. Tavallisimmin PPP:n oireet esiintyvät samanaikaisesti ja symmetrisesti sekä käsien että jalkojen alueilla. Oireita voi kuitenkin esiin-

tyä vain jaloissa tai vain käsissä. Vaikeimmillaan PPP alentaa huomattavasti yleistä toimintakykyä ja hankaloittaa selviytymistä päivittäisissä toiminnoissa ja työssä.

Thomuutosten lisäksi kynsimuutokset ovat tavallisia. Niitä arvioidaan esiintyvän noin 30 %:lla potilaista. Muutokset ovat tavallisesti lieviä, pieniä kuoppia kynsissä. Vaikeimmillaan kynnet saattavat olla epämuodostuneet, rosoiset ja rikkonaiset. Kynsien alla voi olla voimakasta liiskarveistumista, joka muistuttaa psoriasisessa esiintyviä kynsimuutoksia.

Nivelkipujen ja -arkeuksien esiintyminen on tavallista. Tutkimusten mukaan noin joka kolmannella esiintyy eriasteisia niveloireita, joista tavallisimpia ovat oireet rintalastan nivelissä. Myös selän, olka- ja polvinivelten sekä nilkkojen oirehtiminen on mahdollista. Niveloireiden lisäksi palmoplantaa-



Jaloissa pustulat ovat tyypillisesti jalkakaaren ympärillä. (Kuva: Psoriasisliitto)

risen pustuloosin yhteydessä voi esiintyä luu- ja niveloireyhtymä, jota kutsutaan SAPHO:ksi. Se on oireyhtymä, jossa esiintyy niveltulehdus, akne, pustuloosi, lisäluunmuodostuminen ja luutulehdus samalla potilaalla.

HOITO

Lukuisia psoriasisksen hoitomuotoja voidaan käyttää myös PPP:n oireiden lievittämiseen. Se on kuitenkin hankalahoitoinen. Paikallisesti

käytettävien voiteiden, salvojen ja muiden paikallishoitojen teho jää monilla PPP-potilailla vaatimattomaksi.

Ensilinjan hoitomuotoina käytetään kortisonivoiteita, jotka ovat melko voimakkaita, III- ja IV-ryhmän vahvuusluokkaa. Niitä käytetään 2–6 viikon jaksoissa. Lisäksi kortisonihoitoja voidaan yhdistää ns. peittohoitoihin (hydrokolloidiokklusio), mikä on todettu tehokkaiksi oireiden lievittäjiksi.

PPP:n hoidossa käytetään joskus antibiootteja. Esimerkiksi tetrasykliinejä ja erytromysiini johdannaisia on käytetty pitkänä, kuukausien pituisina hoitokuureina, jolloin ne ovat antaneet enintään kohtalaisen hoitotuloksen, joka on nopeasti ohimenevä.

Tehokkaimmiksi PPP:n hoitomuodoiksi ovat tutkimuksissa osoittautuneet sisäiset lääkkeet,

kuten retinoidit (Neotigason®) ja siklosporiini (Sandimum®), joita annetaan systeemihoitona suun kautta. Retinoidit ovat A-vitamiini johdannaisia, jotka vaikuttavat solujen uudistumiseen ja erilaistumiseen sekä normalisoivat ihon sarveistumista. Tutkimuksissa noin 75 %:lla ihottuman on todettu paranevan tai lievittyvän selvästi retinoidihoidolla. Hoidon haittapuolena on ihon ja limakalvojen kuivuminen. Hedelmällisessä iässä olevien naisten on huolehdittava ehkäisyä retinoidihoidon aikana ja kahden vuoden ajan hoidon loppumisen jälkeen, koska retinoidit voivat aiheuttaa sikiövaurioita (teratogeenisyys).

Siklosporiini (Sandimum®) vaikuttaa tulehdusta lievittävästi. Tutkimuksissa se on osoittautunut tehokkaimmaksi hoitomuodoksi. Hoitoja rajoittaa lääkkeen kallis hinta ja mahdolliset lääkkeen aiheuttamat haittavaikutukset.

Säännölliset ihotautilääkäri- ja laboratoriokontrollit ovat välttämättömiä hoitojen aikana sivuvaikutusten seuraamiseksi.

Valohoitoja on myös käytetty PPP:n hoitoon. Niistä PUVA-hoidolla, jossa käytetään psoralenia ihon herkistämiseen valolle, on eräissä tutkimuksissa todettu olevan tehoa taudin hoidossa. Kaikissa tutkimuksissa sen tehoa ei ole tosin voitu todentaa. Lääkeaineen ja valohoidon yhdistelmä on todettu tutkimuksissa tehokkaammaksi kuin pelkkä valohoito. Yhdistelmänä voidaan käyttää retinoidia ja PUVA-valohoitoa, jolloin hoitoa kutsutaan Re-PUVA:ksi. Hoidon haittoja on valosuojausten tarve ja mahdollinen pahoinvointi. Hoito tehoaa kärsien iho-oireisiin paremmin kuin jalkapohjien oireisiin.

ENNUSTE

PPP:n taudinkulku on aaltoileva. Osalla potilaista tapahtuu spontaania paranemista ja osalla syntyy hoidon jälkeen oireeton jakso. PPP:ssä ei ole todettu vuodenaikavaihteluja kuten psoriasiksessa, mutta kesän kuumuus mahdollisesti pahentaa oireita. Myös stressin on todettu lisäävän oireita kuten joissakin muissa ihosairauksissa.

Monet PPP-potilaat tupakoivat. Tupakoinnin lopettamisen on joissakin tutkimuksissa havaittu edesauttavan oireiden paranemista. Vaikka tupakoinnin lopettaminen ei lievittäisi PPP:n oireita, sillä on joka tapauksessa kiistattomia myönteisiä vaikutuksia yleiseen terveyteen.

Ruotsalaisen seurantatutkimusten mukaan 75 %:lla potilaista oli aktiivisesti oireileva tauti viiden

vuoden kulutta sairastumisesta. Toisessa ruotsalaisessa tutkimuksessa todettiin 30 % potilaista oireettomiksi 10 vuoden jälkeen. PPP on luonteeltaan pitkäaikais sairaus, mutta suuri osa potilaista voi kuitenkin vuosien kuluessa toivoa taudin lievittyvän tai paranevan kokonaan.

MISTÄ VOIMAVAROJA?

Sairauden luonteen vuoksi PPP-potilaat joutuvat usein käymään läpi turhautumisen ja epätoivon tunteita sopivia hoitomenetelmiä etsittäessä. Hyvä ja luottamuksellinen hoitosuhde omaan ihotautilääkäriin on PPP-potilaalle erityisen tärkeää. Pitkäaikaisessa yhteistyössä lääkäri oppii tuntemaan potilaansa sairauden erityispiirteet ja hyvällä yhteistyöllä löydetään ajan kanssa sopiva hoitomuoto.

Psoriasisliiton Kuntoutumiskeskus IHO tarjoaa PPP-potilaille sopeutumisvalmennuskursseja, jotka ovat Kelan kustantamaa lääkinnällistä kuntoutusta. Kurssien ohjelmaan kuuluu eri alojen asiantuntijoiden luentoja ja keskusteluja. Ne tarjoavat tietotaitoa ja ohjausta sekä vertaistukea.

Kuntoutusjaksoa varten tarvitaan lääkärin B-lausunto, jonka saa hoitavalta lääkäriltä. Kelan paikallistoimiston vakuutussihteerit ja sairaaloiden ihotautiklinikoiden sosiaalityöntekijät ja kuntoutusohjaajat opastavat kuntoutukseen hakeutumisessa ja työ- ja toimeentulokysymyksissä.

Vertaistuella on suuri merkitys pitkäaikaista sairautta sairastaville. On hyvä jakaa kokemuksia samaa sairautta sairastavien kesken. Psoriasisliiton tukihenkilökoulutukseen on osallistunut myös

PPP:tä sairastavia. Nämä tukihenkilöt opastavat ja auttavat toisia PPP-potilaita vertaistuen keinoin. Tietoa tukihenkilöistä saa Psoriasisliitosta ja psoriasisyhdistyksistä.



PSORIASISLIITTO
PSORIASISFÖRBUNDET

**Psoriasisliitto ry –
Psoriasisförbundet ry**

Fredrikinkatu 27 A 3

00120 Helsinki

Puh. (09) 2511 900

Faksi (09) 2511 9088

liittotoimisto@psori.fi

www.psoriasisliitto.fi

Psoriasisliitto on valtakunnallinen potilas- ja kansanterveysjärjestö, johon kuuluu yli 50 psoriasisyhdistystä ja noin 14 000 henkilöjäsentä. Psoriasisliiton keskeisiä palveluja ovat mm. ilmastohoitomatkat ja kuntoutumis- ja sopeutumisvalmennuskurssit.